

ÇOCUKLUĞUMUZUN SESİ, İÇİMİZDEKİ ÇOCUKLUĞUMUZ, ÇOCUK KENDİLİĞİMİZ: KÜÇÜK PRENS

Celal Odağ*

ÖZET

Küçük Prens çok küçük bir gezegende yaşamaktadır. Bir gün ayrılır yaşadığı yerden ve başka gezegenlerde 'tuhaf' bulduğu 'büyüklerle' karşılaşır. Ayyaş, kral, kendini beğenmiş, işadami, fenerci ve coğrafyacıyla tanışır. Tilki, yılan ve gül ile konuşur. Tanıştığı kişiler doyumsuz bir yaşam sürdürmektedir. Tekdüze bir beklenti içindedirler tümü. Ayyaş içki dışında bir şeyi görememektedir. Kral emir vereceği kulu, kendini beğenmişse ona hayran olacak kişiyi beklemektedir. İşadami ise rakamları çoğaltma tutkusuna kapılmıştır kendini, tüm zamanını yıldızları saymakla geçirmektedir. Karşılaştığı 'büyükler', Küçük Prens'i kendi beklentileri, kendi tutkuları kapsamında algırlar. Ayyaş için içkisini engelleyen, kral için emir verebileceği, kendini beğenmiş için ona hayran olacak, işadami içinse varoluşu önemsiz bir kişidir Küçük Prens. Küçük Prens bu büyükleri anlayamaz, onlarla anlaşamaz, yanlarında kalamaz, ayrılır yanlarından. Bu kez büyük sahrada Exupery ile karşılaşır. Bu çocuk ve erişkin Exupery'nin bir birlikteliğidir. Küçük Prens öyküsü bu birlikteliğin bir ürünüdür, çocuk ve erişkin Exupery'nin doğurganlığıdır, tek olmuş (birleşmiş) ikilinin ortak bir yapımıdır. Ruhçözümsel açıdan içindeki çocuğa yaşama hakkı veren, çocukluğuyla bütünleşmiş, çocuk ve erişkin kendiliklerini birleşim (sentez) yapabilmiş bir yazarın yaratisidir öykü.

Anahtar sözcükler: Küçük prens, çocukluk, kendilik

SUMMARY: THE SOUND OF OUR CHILDHOOD, THE CHILDHOOD INSIDE US, OUR CHILDHOOD SELF: LITTLE PRINCE

Little prince is living in a very tiny planet. One day, he leaves his place and meets some 'grown-ups' in other planets whom he think are 'odd'. He meets the tippler, the king, the conceited man, the businessman, the lamplighter and the geographer. He talks to the fox, the snake and the rose. He realizes that all these people have an unpleasent life. All of them are waiting for something monotonously. The tippler can see nothing but the drink. The king is looking after a slave to command, the conceited man is looking after someone who will admire him. The businessman is overwhelmed by the numbers while he counts the stars. The 'grown-ups' perceive little prince according to their own expectations and passion. For the tippler, little prince is someone who prohibits his drinking, he is a slave for the king, an admirer for the conceited man and an unimportant person for the businessman. Little prince can not understand the 'grown-ups', can not live with them and leaves. He meets Exupery in the desert. This is the meeting of the child and adult Exupery. Little prince is the story of this meeting, is the productiveness of the child and adult Exupery and the collective product of this couple. Psychoanalytically, the story is a creation of a writer, who became an united whole with the child inside him, who allowed this child to live inside him and who could form a synthesis between his childhood and adult self.

Key words: Little prince, childhood, self

ÖNDEYİŞ

Fili yutmuş boa yılanının resmini çizmekle başlıyor Küçük Prens'in öyküsü. Oysa fili yutmuş boa yılanının resmini yapmak büyüklerin aklına gelmez çoğunlukla. Çünkü gelişim ile birlikte ruhsal bir yapılanma da başlar. Ruhsal gelişim yatay ve dikey düzlemde oluşur. Bir yanıyla ilkelden olguna (dikey) giden bir çizgiyi izler. Başka bir yanıyla gelişimde dağınıklılıktan bütüne (yatay) bir gidiş vardır. Böylece haz ilkesinden gerçeklik ilkesine geçilir, dürtülerin ve dürtüsel eylemlerin denetimi başlar. Anında ve tam doyum sağlama yerini beklemeye, ertelemeye bırakır. Bu işlevsel değişimler ruhsal yapının ör-

gütlenmesine koşutturlar. Ölçü, ciddiyet, sorumluluk duygusu gelişimin kazanımlarıdır. Bu özellikleriyle gelişim iç yaşamdan (alt bilinçten) bir uzaklaşmadır. Erişkinler için bir çeşit kalıplaşmadır bu, bir parçacık da yoksullaşma. Çocukların oyunları, uçak olup uçmaları, sopayı at yapıp ona binmeleri, fili yutmuş boa yılanının resmini çizmeleri ise onlarda gerçeklik ilkesinin, ölçü kavramının, ciddiyet anlayışının tam gelişmediğini, anında ve tam doyum arayışının sürdürdüğünü düşündürür. Bunlar aynı zamanda ruhsal yapıdaki esnekliğin, kalıplaşmamışlığın da belirtirlerdir. Gelişimin en erken evrelerindeki yapılanmamışlık ruhsal yapının ilkelliğini işaretler bir yanıyla. Bir yanıyla da iç yaşama, alabilince, dürtülere yakınlığı ve benzerliğini göster-

* Doç. Dr., Halime Odağ Psikanaliz ve Psikoterapi Vakfı, İzmir.

rir. Bu durum ise tutarsız eylemlerin, uçarı düşüncelerin, denetimsiz davranışların nedenidir çocuklarda. Bu düzensiz, ertelenemeyen, denetlenemeyen davranışlar, uçarı düşünceler, çelişkilerin ve zıtlığın biraradalığı, alt bilincin işlevlerine benzerler. Çocuklarda alt bilinç ile bilinç birbirlerine yakındırlar. Ama büyükler bu yakınlığı görme yerine 'haşarı', 'haylaz; 'söz dinlemez', 'çekilmez' sıfatlarıyla nitelerler çocuklarını. Kuralcılar için denetimsiz davranışlarda dışa vuran alt bilinç, disiplinsizlik, düzensizlik, rahat kaçırma anlamını taşır. Ruhçözümcüleri için ise aynı belirtiler yaşam kıvancındır, yaratıdır, koskoca fili boa yılanının karnına sığdıran bulunmaz bir düşünce zenginliğidir.

ÖYKÜ

Exupery'nin çocukken (Antoine) fili yutmuş boa yılanının resmini yapmasıyla başlıyor 'Küçük Prens'in öyküsü. Büyüklere yaptığı resimden korkup korkmadıklarını sorar Antoine. 'Korkmak mı?' derler büyükler, 'şapkadan mı?'. Büyüklere anlamadığı için bu kez fili yutmuş boa yılanının içini çizer çocuk, 'şu büyüklere her şeyi ayrı ayrı anlatmak gerekir' eklemesini de yaparak. Büyüklere bu kez de boa yılanının içinin ya da dışının resimleriyle uğraşmayı bırakıp kendisini coğrafya, tarih, dilbilgisine vermesini öğütlerler. Yaptığı iki resmin başarısızlığı hevesini kırmıştır çocuğun. Ressam olmaktan vazgeçer ve başka bir meslek seçerek pilot olur. Pilot Exupery birçok yeri ve birçok kişiyi tanıma fırsatını bulmuştur. Ama doğrusunu söylemek gerekirse çocukluğunun erişkinler hakkındaki yargısı değişmemiştir. Bu nedenle yaşlılarına boa yılanını, balta girmemiş ormanları, yıldızları anlatacağına briçten, golften, politikadan söz eder. 'Büyüklere keyfi görün siz artık, akli başında biriyle karşılaştı ya!' (Exupery 2000 s.11).

Yazar Exupery Büyük Sahra Çölü üzerinde uçağıyla geçirdiği kazaya kadar bu yüzden yapayalnız yaşadığını anlatır. Böylece derin ve sığ yaşayanlar arasındaki çarpıklığı da dile getirir. Küçük Prens öyküsü şöyle sürer: Kazadan sonra en yakın yerleşim merkezinden bin kilometre uzakta kumda uyumuştur bir gece, gün doğarken de

ona seslenen incecik bir sesle uyanmıştır.

'Lütfen! bana bir koyun çiz'in' demektedir ince ses.

'Ne?'

'Bir koyun çiz'in'

Exupery'nin Küçük Prens ile karşılaşması işte bu şaşkınlıkla başlamıştır. İnce ses bir koyun resmi yapmasında direnmektedir. Pilot Exupery istenen resmi çizemez, çünkü resim yapmayı unutmuştur. Koyun yerine bir kutuyu resimler, koyunun da kutunun içinde olduğunu söyler. Sonra aralarındaki konuşma sürer kendiliğinden. Exupery'nin uçakla geldiği ve dünyalı olduğu, Küçük Prens'in başka bir gezegende yaşadığı ortaya çıkar. Küçük Prens'in yaşadığı gezegende dört dikenli bir gülü vardır. Onunla konuşmaktadır. Başka bir çok gezegeni de dolaşmıştır. Her gezegende 'tuhaf' bulduğu kişilerle karşılaşmıştır. Tanıştığı ayyaş, kral, kendini beğenmiş, işadamı ya da coğrafyacı kendisiyle ilgi alanları dışında bir kişi olarak ilgilenmezler. Küçük Prens'in nasıl bir kişi olduğunu merak etmezler, onu anlamazlar ama gitmesini de istemezler. Yalnız kalamayacakları, katlanamayacakları bir yalnızlık içindedirler çünkü. Tekdüze tutkuların, tekdüze uğraşların, tekdüze düşüncelerin tutsağıdır tümü; kalıplaşma ve yoksulluğun da aynı zamanda. Küçük Prens de onları anlayamaz. Kendini beğenmişlik, krallık, ayyaşlık, işadamlılığı erişkinlerin özellikleridir çünkü, çocukların değil. Büyüklere çocukluklarından uzaklaştıran, yalnızlığa ve doyumsuzluğa iten özelliklerdir bunlar.

Büyüme birleşme, tamlanmayı (Yunus Emre), yani olgunlaşma ve bilgeliği birlikte getirmiyor her zaman. Oysa birleşme, tamlanma ve olgunlaşma bireyleri tekdüzelikten kurtarıyor, yitimi engelliyor. Sevginin ve yaratının yitimini her şeyden önce. Oysa büyüme ile yozlaşan, sevgiden uzak, yalnız ve doyumsuz, iç sıkıntılı içindeki erişkinlerin sayısı çok ne yazık ki. Dolaştığı gezegenlerde ne buyruk vermek için bir kul arayan kralı, ne hayranlık arayan kendini beğenmiş, ne yıldızları sayan işadamını anlayamaz

Küçük Prens. Ayyaşın mantığı ise kafasını daha çok karıştırmıştır.

'Ne yapıyorsunuz burada' diye sorar ayyaş.

'İçiyorum' der ayyaş asık suratla.

'Niçin içiyorsunuz' diye Küçük Prens yine sorar.

'Unutmak için' diye yanıtlar ayyaş.

Küçük Prens adamın haline üzülerek, 'neyi unutmak için?' diye sorar bu kez de.

'Utancımı' der adam başını sallayarak. 'Niçin utanıyorsunuz ki' diye sorar Prens. 'İçtiğim için' der adam (Exupery 2000 s.45). Küçük Prens ayyaşın mantığını anlamayıp uzaklaşır oradan.

Çocuk Mantığı

Çocukların, ayyaşın bir kısır döngüde saplanıp kalmış mantığını anlamaları olanaksızdır; onun yanında kalmaları da. Çünkü daha içtenlikli, daha saf, daha ilkel ama daha dolaysız, ikiyüzlülüğten uzak, bozulmamış, yaşamdan ve sevgiden soyutlanmamış, özün belirlediği bir mantıktır çocuklarınki. İnsanları küçük görmelerin, aşağılamaların bu mantıkta yeri yoktur. Bazen düşünle gerçeğin karıştırıldığı da olur, ama yadırganmaz.

Çocuk tasarımları, çocuk düşlemleri, çocuk düşünceleri, çocuk dürtüleri ve motor etkinlikleri daha şiddetli, daha değişken, daha uçarı oluyor. Çocuklar düşüncelerini sınırlayamıyor, bir düşlemede kalamıyor, motor etkiliklerini denetleyemiyorlar. Erişkinler ise bu ortak özelliklere 'çocukluk' diyorlar bir küçümsemeyle. Çocuklardan düşüncelerini sınırlamalarını, dürtülerini, istemlerini, motor etkinliklerini denetlemelerini bekliyorlar, aslında kendileri gibi olmalarını istiyorlar. 'Bırak' diyorlar Antoine'a 'resim yapmayı da tarih ve coğrafya öğren'. Hatta düzeni, temizliği öğrenmeleri için çocukları zorluyor büyükler. Bu zorlanmada çocuklar ya özlerinde kalmak ya da özlerinden uzaklaşmak; büyükler gibi olmak seçenekleri arasında bocalıyorlar. Yardım alacakları kişilere, korunacakları kişilere karşı koymak zor geliyor çocuklara. Genelde sevgiyi yitirme korkuları onları büyükler gibi

olmaya itiyor. Böylece erişkinlerin önemsemeyerek 'çocukluk' diye niteledikleri çocukların ortak özellikleri 'toplumsallaşma' sürecinde ortak bir sorun olma özelliği kazanıyorlar. Aslında sınırsızlık ve enginlik çocuk mantığının erişkinlerin mantığı ile uyumsuzluğunun başka bir nedeni. Çocuklar tekdüzeliği sevmiyor, değişikliği arıyorlar, ayyaştaki gibi doyumsuz bir kısır döngüde kalamıyor, bu çıkmazda yaşayamıyorlar. İşte bu uyumsuzlukta kendini belli eden, özün belirlediği bir mantıktır çocuklarınki. Çocukların 'ortak özellikleri' ise erişkinlerce bir erdem gibi değerlendirileceğine, içeriğindeki zenginlikler görüleceğine, sığ bir değerlendirmeye 'çocukluk' diye niteleniyor. Küçük Prens de ayyaşın, kendini beğenmişin, işadamının, kralın tekdüzeliğini, sınırlılığını, doyumsuzluğunu anlayamıyor; onların mantığına yabancı kalıyor. Onların yanında kalamıyor, ayrılıyor yanlarından.

Erdem Saygı Bağlantısı

Ayyaş ya da kral gibi belirli bir rolün, sınırlı bir yaşam alanının dışına çıkamayan kişilere rastlamak için gezegenleri dolaşmak gerekmiyor Küçük Prens'in yaptığı gibi. Ne yazık ki bizler dar bir alana hapsedilmiş, hep bir şeyin peşinde koşan, sürekli koşuşan, belirli bir rolün tutsağı kişiler görürüz çevremizde çoğunlukla. Bu tutsaklık, bu koşuşma, bu tekdüzelik ise başkalarının bağımsız bireyler olarak algılanmasını, onların iyi ya da kötü özelliklerinin, varsa erdemlerinin ayrımsanmasını engelliyor. İnsanlar başkalarını algılar, onları değerlendirirken kendi kendilerini algılayışlarının sınırlarını aşamıyorlar, başkalarıyla özlerine yönelebildikleri oranda bağlantı kurabiliyorlar. Sınırların daraldığı oranda başkalarının bireyselliği yitiyor. Öncelikli olarak onların olumlu özellikleri, erdemleri değerlendirilmiyor. Ayyaşın, kralın, kendini beğenmişin, işadamının Küçük Prens'i onları anlayan, onları merakla dinleyen bir kişi olarak algıladıklarını, onun bireyselliğini ayrımsadıklarını onun sıcaklığının ayırdına vardıklarını söylemek güç. Kral emirlerine uymasını, kendisine emir verilecek olanaklar sağlamasını, kendisini beğenmiş ona hayran olunmasını bekliyor. İkisi de Küçük

Prens'e belli bir görev veriyor, onu işlevselleştiriyorlar. Kişilerin bireyselliğini tanıma yerine onlardan yalnızca belirli bir işlevi üstlenmesini beklemeyi yani kişileri işlevselleşen nesnelere olarak görmeyi, ruhçözümcüleri 'işlevselleştirme' diye tanımlıyorlar. İşadamı işine, ayyaş içkisine öylesine bağımlılar ki, Küçük Prens'in gelişini, tüm yalnızlıklarına karşın algılayamıyorlar. Bireyselliğin tanınmadığı yerlerde benlik, erdemleri de ayırmıyıyor, onları beğeniye bağlayamıyor ya da beğeniye coşkuya, hayranlığa çeviremiyor. 'Beni görmedi, benim değerimi anlamadı, benim gibi birine dikkatsiz davrandı' yakınmaları bu yetersizliğin ciddiye alınması gereken bir sonucudur. Bu yetersizliğin kalıplaşmış rollerle birlikteliği olumsuz bir ruhsal gelişimin, yozlaşmanın, yabancılaşmanın ama aynı zamanda yalnızlığın işaretlerini verir. Büyüdükçe kendine yabancılaşan, yalnız, doyumsuz, iç sıkıntısı içindeki yetişkinlerin sayısı çoktur ne yazık ki. Çat kapı komşu gezmelerinin, dedikoduların, aile kavgalarının bu sıkıntıyı ortadan kaldırma gibi amaçları vardır. Bir kalıbın tutsağı olanlar, sürekli koşuşma içindekiler başkaları, kendi kendileri ve çocukluklarıyla bir bağlantı kuramıyorlar. Kişi kendinin ve başkalarının erdemlerini değerlendiremiyor, kendine ve başkalarına dikkati, saygısı, azalıyor, başkalarıyla doyurucu ilişkiler kuramıyor. Bu kişilerin çocuk kendilikleriyle yani çocukluklarıyla ya da kendi çocuklarıyla onları onaylayan/anlayan doyurucu bağlantılar kurmaları da güçleşiyor.

İçimizdeki Çocukluğumuz/Çocuk Olma Hakkı

'Küçük Prens' yetişkin Exupery'nin içinde taşıdığı çocukluğudur, çocuk kendiliğidir, Antoine'dır. Büyükler tarafından anlaşılmamış, onların mantığı ile kafası karışan, büyükleri 'tuhaf' bulan çocuğun, çocuk Exupery'nin dışsallaştırılmış bir simgesidir. Aslında bu tuhaflık, bu anlaşılmaçlık pilot Exupery ile brichten, golften konuşmak isteyen sığ kişiler arasında sürer. Bütün insanlar çocukluklarını, çocuk kendiliklerini içlerinde taşırlar; büyükler ile yaşadıkları sorunlarını, anlaşmazlıklarını, düş kırıklıklarını da.

Olumlu ya da olumsuz birçok deneyimle çocuk-

luktan ergenliğe, ergenlikten yetişkinliğe geçiliyor. Bu geçiş sıralamasında yetişkinler çocukluğu, çocukların ortak özelliklerini bir erdem olarak değerlendiremiyor genelde, çocukları kendileri gibi olmaları için zorluyorlar çoğu kez. 'Sen' diyorlar Antoine'a 'fili yutmuş bir boa yılının resmini yapmayı bırak da tarih, coğrafya, dilbilgisi öğren'. Yetişkinlerin 'çocukluk hakları' yönünde duyarlı olduklarını söylemek de güç. Ne yazık ki büyükler düzen ve temizliğe, 'çocukluk haklarından' daha önde yer veriyorlar. Oysa çocuklar yalnızca 'rızkıyla' birlikte doğuyorlar; halk dilinde söylendiği gibi. Disiplini öğrenmek için gelmiyor yeryüzüne çocuklar; yetişkinlerin bekledikleri gibi. Doğan çocuklar, çocuk olma haklarını da birlikte getiriyorlar: Çocukluğunu yaşama hakkını her şeyden önce. Yalnızca rızlarıyla değil, yalnızca disiplini öğrenmek için değil; sevilme ve korunma, oyun oynayabilme, oyun alanları bulma, doğru dürüst bir eğitim alabilme haklarıyla geliyorlar yeryüzüne çocuklar. İçlerinde anneye doyabilme, babayı tanıyabilme istemlerini de taşıyarak geliyorlar. Bu istemlerin doyurulması yerine büyükler tarafından kullanılmak istemiyorlar. Çocuklar, çocuk olmak istiyorlar; büyüklerin beklentilerini (narsistik gereksinimlerini) doyuran bir nesne değil. Anlaşılmaçlık istiyorlar, 'çocukluk' diye nitelenen özelliklerin önemsenmesini de. Çocuklar ne annenin sırdaşı ne yandaşı ne de onun özsevisel bir nesnesi olmak istiyorlar. Anne için düş kırıklığına uğradığı kocanın yerine geçmeye, yedek bir nesne olmaya karşılar. Çocuklar amaçlarını kendileri belirlemek istiyorlar, doyumun, ayrışmanın, özerkliğin peşindeler çünkü.

Komşunun camını kırmak ağır suçlardan sayılır genelde. Camı kıran çocuk kaybolmak, yalan söylemek zorundadır bu yüzden. Çocuğun cam kırma özgürlüğü yoktur ama kırabilmesi yaşının gereğidir aslında. Bunun yerine iç ve dış birçok neden çocuğu büyütmeye, büyük olmaya, büyükler gibi kuralları öğrenmeğe itiyor, büyüklerin gereksinimlerini doyumaya zorluyor. Bu zorlanmada çocukluğunu yaşayamıyor çocuklar, öksüzleşiyorlar. Yalnızca babanın, annenin yitimiyle öksüzleşmiyor insanlar. Çocukluğunu yaşayamamak da öksüzleştiriyor kişileri.

İçinde taşıdığı dürtüsel eğilimler çocuğu büyüme, gelişmeye, erişkin olmaya en erken çocukluk dönemlerinde iterler. Büyümeyle çocuklaşma eğilimleri ergenlik döneminde doruk noktalarına ulaşırlar. Bir yandan olgunlaşma, bir büyük gibi davranma zorundadır ergen; ancak çocukluğun gereksinimlerini de içinde taşır. Çocuklaşmayla çok ciddi bir erişkin gibi davranma arasında bocalar durur ergenler bu nedenle. Büyüme denen olgu da çocukluğun ya da ergenliğin gerilerde kaldığı, yittiği anlamına gelmiyor. Erişkinliğin getirdiği tüm değişime, topluma uyuma, çocuklukta yaşanan tüm baskılara karşın; ruhsal katmanların derinlerinde bir parçacık çocukluk (çocuk kendiliği) bir paçacık ergenlik (delikanlılık) yine de kalıyor. Bu nedenle hepimizin içinde bir Küçük Prens yaşıyor. Yalnız kaldığımız, güç durumda olduğumuz, destek ve dayanak aradığımız, büyüklerin yaptıkları saçmalıklarla karıştığımız konumlarda canlanan çocukluğumuzdur bu. Bu nedenle Exupery'nin bir kazadan sonra Küçük Prens ile karşılaşması bir rastlantı değildir.

Küçük Prens'in ince sesi, canlılığın, bozulmamış sevginin, bizi biz yapan değerlerin simgesi izlenimini veriyor bu açıdan. Bu ses, içimizdeki çocuğa, genelde çocukların sesine kulak vermemiz yönünde bizleri uyarıyor aynı zamanda.

Küçük Prens'in öyküsü büyük sahrada yerleşim bölgesinden bin kilometre uzaklıkta büyük Exupery ile Küçük Prens'in susamaları ve bir kuyu aramalarıyla sürmektedir. Sonunda bir kuyu bulurlar. Öykü şöyle sürer: (2000 s.79/80)

'Çok garip' dedim Küçük Prens'e. 'Çıkrık, kova, ip. Her şey kullanılmaya hazır.'

Güldü, ipi yakalayıp çıkrığı döndürdü. Çıkrık rüzgarın unuttuğu eski bir yel değirmeni gibi inledi.

'Duyuyor musun?' dedi Küçük Prens. 'Kuyuyu uyandırdık, şarkı söylüyor...'

Kendini yormasına gönlüm razı gelmedi.

'Bana bırak ' dedim. 'Sana ağır gelir.'

Kovayı çekip kuyunun kıyısına koydum. Yorgun, ama suyu çıkardığımdan dolayı da mutluy-

dum. Çıkrığın sesi kulaklarımdaydı. Hala çalkalanan suda güneşin ışığı oynuyordu.

'İşte bu suya susadım' dedi Küçük Prens. 'İçmek istiyorum , biraz verir misin bana?'

Ne istediğini anlamıştım. Kovayı dudaklarına eğdim. İçerken gözlerini kapamıştı. Tatlı bir şölendi bu. Sıradan bir susuzluğu gidermek olmadığı kesindi. Yıldızların altındaki yolculuğun, çıkrığın sesinin ve kollarımdaki yorgunluğun da payı vardı bu tatlılıkta. Yüreğe iyi gelen bir yanı vardı, armağan gibi.

'Yaşadığın yerdeki insanlar ' dedi Küçük Prens, 'bir bahçede beş bin gül yetiştiriyorlar, ama asıl aradıklarını bulamıyorlar yine de'.

'Bulamıyorlar ' diye yanıtladım.

'Ve aradıklarını tek bir gülde ya da birazcık su da bulabilirler.'

'Doğru' dedim.

Küçük Prens ekledi:

'Ama gözler kör, yüreğiyle bakmalı insan'.

Kendinden Kaçış/Doyumsuzluk

Alıntıda çocuk Exupery ile erişkin Exupery'nin konuşması sevgi dolu, doyulmaz bir sıcaklığı iletiyor bizlere. Bu sıcaklıkta, çocuk ve erişkin Exupery'nin iç yaşamdaki (alt bilinç) bütünlüğü dışa vuruyor. Anlıyoruz ki bu birleşmenin korkutucu, çocuklaşabilmenin sakıncalı, kendiliğe yönelmenin yani kişinin kendisi olabilmesinin ürkütücü bir yanı yok. Hatta çocuklukta kaçılmaması, bir kişinin kendisinden uzaklaşmaması, çocukluk anlarına, çocuksu düşlere kendisini kaptırması, sahranın orta yerinde kuyunun düşünmesi, kuyunun uyandırılması, su bulunması sıcaklık veriyor, umut aşıyor. Sanki bir erdem. Böylece uyuyan kuyu uyandırılıyor, şarkıları duyuluyor. Yunus Emre de Exupery'den yedi yüzyıl önce dönme dolabın iniltilerini duymuş, onunla dertleşmiş. Exupery'nin söylemek istediklerini bundan yedi yüzyıl önce bize şöyle aktarmış.

Dolap niçin inilersin

Derdim vardır inilerim

Beni bir dağda buldular
Kolum kanadım kırdılar
Dolaba layık gördüler
Anın için inilerim

Yazıktır ki birçok insan çocukluğundan kaçıyor; iş ciddiyeti arttıkça, kazanılmış unvanlar büyüdükçe bu kaçış şiddetleniyor. Bir çok erişkin çocuklaşmayı nedense kendilerine yakıştıramıyor. İşleri, makamları dışında da takındıkları, esnekliği olmayan bir ciddiyete kaptırmışlar kendilerini. Çocukluğundan kaçanlar kendi kendilerinden de uzaklaşıyor. Küçük Prens'in gezegenlerde rastladığı ayyaş, kral, kendini beğenmiş, işadamı katlanılmaz bir yalnızlık, iç sıkıntısı içinde. Tümü doyumsuz, tümü birşeyi, bir geleni bekliyor. Ayyaş içkiyi arıyor, kral emir vereceği kulu, kendini beğenmiş ona hayranlık duyacak kişiyi; işadamı rakamların çoğalmasına kaptırmış kendisini. Tümünün gözleri dışarıya yönelik. Kendi kendinden kaçanların, çocukluğundan uzaklaşanların, doyum sağlayamayanların, mutsuzların gözleri dışarıya yönelik oluyor, doyumun dışardan sağlanacağı umudu içindeler. Tümü bir düşünceye, bir tutkuya, bir gereksinme, bir arayışa odaklanmış. Ayyaş içkisine, kral emirlerine, kendini beğenmiş hayranlığa, iş adamıysa rakamların çoğalmasına kilitlenmiş. Bu, kendisi ile barışık olmayan, temelde kendi kendisinden (kendiliğinden) kaçış içindekilerin, doyumsuzların yönüdür. Birçok insan kendisini değerli bulamıyor, kendisine ve başkalarına yettiği inancını geliştiremiyor, kendi kendisini onaylamıyor. Bazıları ise çirkin oldukları, yetersiz oldukları hatta tiksinti uyandırdıkları duyguları içinde. Kimisinde ise becerileri beklentilerine uymuyor, yapabildikleri kendilerine yetmiyor; kendinden ve çocukluktan kaçış böylesi kişilerin bir kurtuluş seçeneğidir. Ancak bu seçeneğin yalnızlıktan, iç sıkıntısından kurtarıcı bir etkisi yok. Doyum da sağlayamıyor. Kendinden kaçış başarısız bir çabadır aslında. Çünkü insanın kendi kendisini değerlendirmesi, kendisini algılaması kendinden kaçışın asıl nedenidir. Kaçış bu nedenleri ortadan kaldıramıyor. Doyumun dışardan geleceği beklentisi de doyum sağlamada-

ki yetersizliklerin, alıp sindirebilme yetilerindeki engellerin, yani içimizdeki sorunların bir sonucudur. Çocukların ortak özellikleri içinde, yani özde, doyum sağlamada yetersizlik, kendi kendisine yetmemek, kendinden kaçış gibi sorunların yeri yok. Tüm bu sorunları, çocuklar 'temizliği', 'düzeni', 'kuralları' öğrenirken, 'uyumu' öğrenirken, yani erişkin olma, erişkinlere benzerme yolunda, toplumsallaşırken geliştiriyorlar. Çocukluğun sesine kulak vermemek bu sorunların gelişmesini kolaylaştırıyor. Uyumu, disiplini çocukların ortak özelliklerinden önde tutanlar içinde çocukların gamsızlığından, uçarılıklarından, kurallara dikkat etmeyişlerinden, gürültü yapmalarından rahatsız olanlar ne yazık ki azınlık değil. Bu rahatsızlık onları gereğinden sert yapıyor. Kendi çocukluklarında olumsuz deneyimler yaşayanlar, içlerinde yitmeyen çocukluk eğilimlerini, çocukluk özlemlerini bastırıyor; dahası, onların bir daha ortaya çıkmamaları için ellerinden geleni yapıyorlar. Kimileri bu savaş başka kişilerde bu eğilimlerin uyanmasını engelleyerek, onların bastırılmasını sağlayacak kuralları uygulayarak vermeye çalışıyorlar. Yasaklar koyuyorlar bu önlemlerin yetersiz kaldığı yerlerde. Bunların arasında aşırı disiplinçiler, çocukları sevmeyenler, çocuklara katlanamayanlar çoğunluktadır. Örneğin ciddi bir işadamının, kuralcı bir yöneticinin uyguladığı disiplinin şiddeti, disiplin sağlamadan çok, kendi içinde taşıdığı düzensizliği bastırmaya, yani kendisi için gerekli olduğunu sandığı disipline yarar. Ama bunun baskısını çevre, en çok da çocuklar çeker.

SONDEYİŞ

Büyümeyi çocuk olmanın karşıtı bir olgu gibi görenler de var yeryüzünde, çocuk olma istemlerini, çocukluklaşma özlemlerini, çocuksu davranışlarını bastırma, çocuk kendiliklerini alt bilincin en derin katlarında saklama gereksinimini duyanlar da. Böylesi kişiler çocuksu davranışları, çocuksu istemleri kendilerine yakıştıramıyor, çocuksu davranışlarla ciddiyeti bağdaştırıyor, çocukluklarıyla barışık yaşayamıyorlar. Böylece 'hafiflik' en korktukları ve sakındıkları özellikler arasında yerini alıyor. Çocukluğunu

anımsayamayanlar, aşırı ciddiler, çocuk eğitimi sorumluluğu baskıya çevirenler bunların arasındadır. Kimileriye kendi çocukluklarıyla ilgilenilmesinden rahatsızlık duyarak yaşıyorlar bu olumsuzluğu. Oysa çocuk ve erişkin özelliklerini, çocuk ve erişkin kendiliklerini bireşim yapabilenler de var yeryüzünde.

Aslında çocuk ve erişkin kendiliğin bütünleşmesi, çocuk ve erişkin kendilik tasarımlarının bireşimi, sağlıklı büyümenin öncelikli bir koşuludur. Bunu gerçekleştirenler yüce makamlarına karşın 'bir ana çorbası' aradıklarını, yakınlık ve sıcaklık özlemlerini, şımartılma gereksinimlerini, övülmek istediklerini duyumsayabiliyor, bunları gizleme gereği duymadan yakınlarına iletebiliyorlar. Bu kapsamda sıcaklık, ilgi, korumanın yalnızca ebeveynlerden çocuklara akan, ebeveynlerin doyurmaları gerekli gereksinimler olduğu görüşünü göreceleştirmek gerekiyor. Çünkü bunun karşıtı bir akışı, yani çocuklardan ebeveynlere bir gidişi sağlamadan dengeli, doyurucu bir aile dinamiği gelişmiyor. İki yanlı bir gidiş ve gelişin sağlanması bu bağlamda sağlıklı bir aile dinamiğinin temelini oluşturuyor. Bu dengeyi sağlayabilenler çocukların 'ortak özelliklerine', 'onların haklarına' dikkat edebiliyor, kendilerini ihmal etmeden çocukların sesine kulak verebiliyorlar.

Exupery'nin en yakın yerleşim bölgesinden bin

kilometre uzakta ince bir sesi duyması bunun simgesel bir anlatımıdır. Aslında 'Küçük Prens' öyküsü Exupery'nin çocuk ve erişkin kimliğinin ortak bir ürünüdür. İçindeki çocuğun sesini duyabilen bir erişkinin doğurganlığıdır bu. Böylece çocukluğu ile bütünleşmişlik olgunlaşmanın bir yolu olma özelliğini kazanıyor. Yunus Emre birlenme, tamlanma deyimleriyle daha 1300 yıllarında bu olguya işaret edenlerin ilkidir. Birleşmiş, tamlanmış, bütünleşmiş, çocuk olmaktan ürkmeyen kişilere, kuyuyu uyandırmak, kuyunun şarkılarını duymak ya da dönme dolapla dertleşmek düşünceleri çocuksu gelmiyor. Birlenme ve tamamlanma derinleşebilmenin, yaratıcılığın önemli koşulu olduğu düşüncelerini de veriyor. Gerçeğe yaklaşabilmenin, sıcaklığı sindirmenin ve doyumun. Birlenme ve tamamlanma Küçük Prens'in dediği gibi yüreğiyle Yunus Emre'nin söylediği gibi sevgi ile görebilmenin koşuludur aynı zamanda

KAYNAKLAR

Antoine de Saint Exupery (1943) Le Petit Prince. Türkçesi: Küçük Prens (2000). Altıncı basım. Mavi Bulut yayınlarından. İstanbul.

Araz Nezihe (1979) Dertli Dolap. Yunus Ermenin Hayat Hikayesi. Atlas Kitapevi. 4.Baskı.